Lauri Tarasti

ministeri

HE 33/2021 vp **18.3.2021**

Lausunto eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Esitän kunnioittaen lausuntonani perustuslakivaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi vuoden 2021 kuntavaalien siirtämisestä HE 33/2021 vp seuraavan:

Kuntavaalien siirtoon covid-19 -pandemian vuoksi on hyvät perusteet. Tilanne on poikkeuksellinen ja poikkeukselliset toimet ovat tarpeen. Kannatan niitä. Siirron vuoksi kuntavaalien uusi ajankohta, vaalipäivä kesäkuun 13 päivä, on sopiva, jos kohta kesäkuun sunnuntai ei sinänsä suosine äänestämistä, mutta ehdotettu ennakkoäänestyksen pidentäminen korvaa sen.

Hallituksen esityksessä ei ole mainittu vaalivirkailijoiden rokottamista yhtenä vaalien turvallisuutta lisäävänä toimena, mihin pitäisi mielestäni ilman muuta mennä. Yhdenvertaisuus ei saa estää järjen käyttöä.

Kannatan lakiesitystä ja esitettyjä säännöksiä. Niiden riittävyys herättää kuitenkin muutaman kysymyksen.

1. Vaalilain mukaan kunnan keskusvaalilautakunnan on laadittava ehdokaslistojen yhdistelmä viimeistään 18.3.2021 kello 16 aloitettavassa kokouksessa. Yhdistelmään otetaan jo 15.3.2021 pidetyssä kokouksessa arvottu puolueiden, vaaliliittojen ja yhteislistojen järjestys ja ehdokkaiden numerot niine muutoksineen, joita vaalilain 39 ja 40 §:n mukaan on tehty. Ehdokkaat kunnan keskusvaalilautakunnan on ilmoitettava heti 18.3.2021 valtakunnalliseen ehdokasrekisteriin. Nämä ehdokasasettelun toimenpiteet pääsääntöisesti uusitaan siirretyissä kuntavaaleissa.

   Tästä ei sinänsä aiheutune ongelmaa, koska uuden lain säännökset automaattisesti korvaavat vastaavat vanhan lain säännökset. Mutta sekaannusta aiheutuu. Jos ehdokkaiden numerot on ehditty kunnan keskusvaalilautakunnassa määrätä ennen kuntavaalien siirtoa koskevan lain voimaantuloa – kuten voimassa olevan lain mukaan on tullut tehdä -, ehdokkaiden numeroiden julkistamista olisi pyrittävä lykkäämään, jotta liikkeelle eivät pääsisi myöhempien muutosten vuoksi virheelliset numerot. Suoranaista valtuutusta tähän ei vaalilaissa ole, mutta jossain määrin tilanteen arviointia helpottaisi, jos perustuslakivaliokunta tämän vuoksi harkitsisi lakiesityksen voimaantulosäännöksen täydentämistä virkkeellä

   > Tällä lailla kumotaan näiden kuntavaalien aikaisemmat 39 ja 41 §:ssä tarkoitetut päätökset ehdokashakemusten ratkaisemisesta ja ehdokaslistojen yhdistelmän laatimisesta.

   Jos vaalivalitus tehtäisiin, tuomioistuin joutuisi todennäköisesti toteamaan, että menettely ei ole ollut virheetön, mutta että se on korjaantunut uuden lain myötä.

2. Kirjeäänestys voi tapahtua kuntavaaleissa aikaisintaan 31. päivänä ennen vaalipäivää eli nyt 18.3.2021. Sekin siirtyy lähes kahdella kuukaudella. Jos kirjeäänestäjä luottaen aiempaan tiedottamiseen lähettää äänestyslippunsa tämän päivän jälkeen mutta ennen uutta aikaisinta äänestyspäivää 14.5.2021, äänestäminen on vaarassa tulla hylätyksi. Tosin siitä näyttää puuttuvan selkeä säännös, ellei siksi lueta vaalilain 63 §:n 2 momentin 3 kohtaa tai 66 g §:n 2 momentin 2

kohtaa. Saamani tiedon mukaan oikeusministeriö on jo ollut yhteydessä kirjeäänestykseen ilmoittautuneisiin noin 700 äänestäjään, joten mahdollinen ongelma on hoidossa.

3. Vaalilain 16 §:n mukaan vaalilautakunta on päätösvaltainen kolmijäsenisenä. Esillä on ollut karanteenissa oleville äänestämisen järjestäminen vaalipaikalla mutta ulkona kahden vaalilautakunnan jäsenen ja vaaliavustajan paikalla ollessa. Tässäkin on otettava huomioon vaalilautakunnan päätösvaltaisuus, siis kolme jäsentä. Jos tästä halutaan poiketa, tarvitaan siihen lainsäännös.

Kun kuntavaalien vaalipäivästä säädetään vain vaalilaissa toisin kuin eduskuntavaaleista, en näe kuntavaalien siirrossa perustuslaillisia ongelmia.

Niitä vaikutuksia, jotka kuntavaalien siirron mukanaan tuoma uuden kunnanvaltuuston toimikauden aloittamisen siirtyminen kolmella kuukaudella aiheuttaa kuntapolitiikkaan ja esimerkiksi talousarvion valmistamiseen, ei ole arvioitu hallituksen esityksen yhteydessä.